

УДК 327-049.5(52):355.48(477:70)

Андрій Моренчук,

доктор філософії наук,

ORCID ID: 0000-0002-2173-1190;

Марія Завадська,

аспірантка спеціальності 291 Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії,

Волинський національний університет імені Лесі Українки,

DOI 10.29038/2524-2679-2024-03-158-172

ЗМІНИ В БЕЗПЕКОВІЙ ПОЛІТИЦІ ЯПОНСЬКОГО УРЯДУ Ф. КІШІДИ В КОНТЕКСТІ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті здійснено аналіз особливостей безпекової політики Японії. Зазначається, що традиційно після Другої світової війни країна спиралася на оборонні ресурси США, дотримуючись доктрини Йошіда. Це давало змогу зосередитися на соціально-економічних питаннях і зменшити військові витрати. Проте ситуація у сфері безпеки Японії змінилася після закінчення «холодної війни», коли країна прагнула збільшити свій внесок у регіональну та глобальну безпеку. На початку XXI ст. зростання військових загроз із боку Китаю й Північної Кореї змусило Японію активізувати свої оборонні зусилля. Уряд Ш. Абе ініціював низку реформ: було створено Раду національної безпеки, ухвалено «Стратегію національної безпеки» й модернізовано оборонні можливості. Японія також зосередилася на формуванні нових партнерств у сфері безпеки в Індо-Тихоокеанському регіоні. Зміни в безпековій політиці охопили різноманітні питання, включаючи поступову мілітаризацію віддалених південно-західних островів і кіберзахист. Остаточний розрив із пацифістськими традиціями зовнішньої політики стався за уряду Ф. Кішіди, причому ключовою подією, що спровокувала ці кардинальні зміни, стало повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 р. Ключові зміни, запропоновані новою стратегією національної безпеки Японії, включають подвоєння оборонного бюджету протягом наступних п'яти років; розвиток можливостей контрудару; розширення діяльності в нових сферах, таких як космос, створення Постійного об'єднаного штабу для координації командування збройними силами; стратегічне акцентування на південно-

західних островах, які піддаються найбільшій загрозі в контексті ситуації навколо Тайваню; підвищення обороноздатності країни й готовності до ведення військових дій. «Національна стратегія оборони Японії», прийнята у 2022 р., ураховує досвід російсько-української війни й має на меті реагувати на «нові способи ведення війни». Відповідно до цього, зусилля уряду щодо поступових змін у Силах самооборони зосереджені на таких семи основних напрямках, як зміцнення обороноздатності, комплексна протиповітряна оборона, розвиток безпілотних технологій, засоби радіоелектронної безпеки, можливості мобільного розгортання й захисту цивільного населення, оперативні штаби та розвідувальні центри, підвищення боєздатності особового складу Сил самооборони. Важливу роль у безпековій політиці Японії також відіграють стратегічні комунікації з НАТО та іншими оборонними альянсами.

Ключові слова: стратегія національної безпеки, доктрина Йосіда, кібербезпека, НАТО, Японія, Сили самооборони, російсько-українська війна, оборонний бюджет, стратегічні комунікації.

Andrii Morenchuk,

ORCID ID: 0000-0002-2173-1190;

Maria Zavadska,

Lesya Ukrainka Volyn National University

CHANGES IN THE SECURITY POLICY OF THE JAPANESE GOVERNMENT F. KISHIDA IN THE CONTEXT OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article analyzes the features of Japan's security policy. It is noted that traditionally, after World War II, the country relied on US defense resources, adhering to the Yoshida Doctrine. This made it possible to focus on socio-economic issues and reduce military spending. However, Japan's security situation has changed since the end of the Cold War, when the country sought to increase its contribution to regional and global security. At the beginning of the 21st century, growing military threats from China and North Korea forced Japan to step up its defense efforts. The government of Sh. Abe initiated a number of reforms: the National Security Council was established, the «National Security Strategy» was adopted, and defense capabilities were modernized. Japan has also focused on building new security partnerships in the Indo-Pacific region. Changes in security policy have covered a variety of issues, including the gradual militarization of the remote southwestern islands and cyber security. The final break with the pacifist traditions of foreign policy was performed due to the government of F. Kishida,

and the key event that provoked these drastic changes was the full-scale invasion of Russia into Ukraine in February 2022. Key changes proposed by Japan's new national security strategy include: doubling the defense budget over the next five years; development of counterattack capabilities; expanding into new areas such as space; creation of the Permanent Joint Staff to coordinate the command of the armed forces; strategic emphasis on the southwestern islands, which are under the greatest threat in the context of the situation around Taiwan; increasing the country's defense capability and readiness to conduct military operations. The «National Defense Strategy of Japan», adopted in 2022, takes into account the experience of the Russian-Ukrainian war and aims to respond to «new ways of waging war». In accordance with this, the government's efforts to make gradual changes in the Self-Defense Forces are focused on seven main areas: strengthening defense capabilities; complex air defense; development of unmanned technologies; means of electronic security; possibilities of mobile deployment and protection of the civilian population; operational headquarters and intelligence centers; increasing the fighting capacity of the personnel of the Self-Defense Forces. Strategic communications with NATO and other defense alliances also play an important role in Japan's security policy.

Key words: national security strategy, Yoshida doctrine, cyber security, NATO, Japan, Self-Defense Forces, Russian-Ukrainian war, defense budget, strategic communications.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Зовнішня політика й політика національної безпеки Японії останніми роками зазнають суттєвих змін. Одним із ключових чинників, що зумовлює ці трансформації, стала російсько-українська війна. Дослідити ці процеси, виявити їх динаміку та тенденції, з огляду на фінансові й науково-технічні ресурси цієї країни, її вплив на світові процеси, стає важливим науковим завданням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливими джерелами, що ілюструють безпекову політику Японії, є офіційні документи уряду, як-от: Національна оборонна стратегія [13], Національна безпекова стратегія Японії [14], програми оборони та бюджет [7], а також так звані Білі книги – щорічні звіти щодо питань безпеки країни [6]. Серед авторів, які досліджують реформи у сфері безпеки Японії, – П. О'Ші, С. Маслоу [15], А. Сакакі [16], Р. Варда та Ю. Кошіно [20]. Зокрема, Р. Вард і Ю. Кошіно підкреслюють, що російсько-українська війна та поглиблення військового співробітництва росії з Північної Кореєю стали ключовими факторами, які спонукали уряд Ф. Кішіди до радикальних змін у безпековій

політиці. Процес реформування безпекової й оборонної політики Японії досліджується й вітчизняною вченою Н. Хомою [3]. Авторка відстежує зв'язок між новим курсом у безпековій політиці Японії та досвідом російсько-української війни: «для забезпечення власної безпеки держава мусить мати боездатну армію; збройні сили повинні бути мотивовані до боротьби; важливо мати сильних і надійних союзників на випадок зовнішньої агресії, однак покладатися потрібно передусім на власні сили» [3, с. 58]. Також вплив російсько-української війни на зміни в безпековій політиці Японської Держави відстежує у своїй дисертації А. Моренчук [2]. Дослідження Г. Домінкеса [8] і Т. Карубе [12] акцентують увагу на особливостях співробітництва Японії з Північноатлантичним Альянсом.

Методи дослідження. У процесі дослідження застосовано загальнонаукові, спеціальні та міждисциплінарні методи. Серед них – філософські (діалектичний, феноменологічний) і загальнонаукові (історико-хронологічний, порівняльний, структурно-функціональний, системний) методи. Завдяки їм проаналізовано, зіставлено та узагальнено науковий матеріал. Для розуміння окремих подій і їх причинно-наслідкових зв'язків використовуємо метод індукції.

Мета дослідження – з'ясувати вплив російсько-української війни на зміни в безпековій політиці Японської Держави.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасний етап безпекової політики Японії значно відрізняється від попередніх. Основні зміни сталися внаслідок російсько-української війни. Після Другої світової війни й до кінця ХХ ст. Японія дотримувалася курсу, сформульованого Ш. Йошідою, прем'єр-міністром країни в 1948–1954 рр. У 1951 р. прийнято «доктрину Йошіда», яка містила три ключові аспекти:

- 1) Японія є надійним союзником США;
- 2) країна покладається на американську військову силу та мінімізує власні оборонні ресурси;
- 3) у міжнародних відносинах Японія акцентує увагу на економічній дипломатії.

Перебування під «ядерною парасолькою» США в другій половині ХХ ст. сприяло «економічному диву» Японії та стало успішною політикою в тих умовах [18].

Однак цей підхід зазнав випробування на початку 1990-х рр. Уторгнення Іраку в Кувейт у 1990 р. стало важливим випробуванням для зовнішньої політики Японії. Країна зіткнулася з критикою з боку західних держав,

таких як США й Великобританія, за свою реакцію на першу війну в Перській затоці. Відповідно до своєї пацифістської конституції, Японія не надіслала військову допомогу чи матеріальні ресурси, обмежившись значними фінансовими внесками, що отримало назву «чекової дипломатії». Однак, коли Кувейт висловив подяку країнам, які допомогли в його визволенні, Японія не була згадана серед них.

Після цього в Японії розпочалися дискусії щодо необхідності стати «звичайною державою», тобто створити власні збройні сили тощо. У 1992 р., після другої спроби, парламент ухвалив Закон «Про співпрацю з ООН у сфері миротворчих та інших операцій», який дозволив Японії направляти військовослужбовців для участі в миротворчих місіях під егідою ООН [5].

Після кризи в Тайванській протоці 1995–1996 рр. і запуску ракети «Теподон» КНДР у 1998 р., яка пройшла через японський повітряний простір, питання зміцнення обороноздатності Японії набуло ще більшої актуальності. Уже через два місяці після цього уряд під керівництвом К. Обучі схвалив план запуску двох супутників для спостереження [15].

Особливу увагу японських політиків привернули терористичні атаки на США 11 вересня 2001 р. Прем'єр-міністр Д. Коїдзумі скористався цим моментом для розширення співпраці зі США й залучення Японії до антитерористичних операцій, спираючись на положення Закону «Про спеціальні заходи проти тероризму» 2001 р. [19]. Японія направила свої війська за кордон, спочатку для підтримки місії НАТО в Афганістані з 2001 р., а пізніше – в Ірак у рамках міжнародної коаліції. Д. Коїдзумі також посилив координацію політики безпеки через Секретаріат Кабінету Міністрів та Офіс Прем'єр-міністра [10].

Ракетні і ядерні загрози з боку КНДР змусили Японію ввести систему протиракетної оборони у 2003 р. [10]. Крім того, у 2007 р. Агентство оборони Японії реорганізовано в Міністерство оборони, що стало частиною глибоких змін у Японії з часів Другої світової війни.

Зростання військової потужності Китаю та агресивна зовнішня політика Північної Кореї спричинили те, що на парламентських виборах 2012 р. Ш. Абе оголосив про загрозу для національної безпеки. Його уряд упровадив низку реформ, серед яких – колективна самооборона та збільшення військових витрат. Інші важливі зміни включали створення Ради національної безпеки (РНБ), ухвалення «Стратегії національної безпеки» (СНБ), модернізацію оборонних спроможностей і встановлення нових безпекових партнерств в Індо-Тихоокеанському регіоні. Ці реформи охоплювали широкий спектр питань – від мілітаризації південно-західних островів до посилення кіберзахисту [15].

Остаточний розрив із пацифістською зовнішньою політикою Японії відбувся за уряду Ф. Кішіди. Відправною точкою кардинальних змін стало повномасштабне вторгнення росії в Україну в лютому 2022 р. На сьогодні Японія переживає «історичний відхід від норм, які визначали її оборонну політику з 1945 року» [20].

Прискорені зміни в безпековій політиці Японії можна пояснити сукупністю факторів, зокрема агресивними діями росії та Китаю, які змусили Токіо адаптуватися до нових викликів у сфері безпеки. Прем'єр-міністр Ф. Кішіда під час свого виступу у 2022 р. відкрито визнав ці загрози, зазначивши, що «Україна сьогодні може стати Східною Азією завтра» [15]. Це означає відхід від багаторічних обмежень. Японія планує подвоїти свої оборонні витрати, уключаючи придбання наступальних озброєнь, зокрема крилатих ракет дальнього радіуса дії. Також країна наполягає на угоді про розподіл ядерної зброї зі США, освоєє космічний простір для військових цілей і розвиває спроможності ведення кібервійни.

Нова «Стратегія національної безпеки» (NSS), опублікована в грудні 2022 р., інтегрує оборонні ініціативи в різних сферах – від берегової охорони до захисту від ракетних ударів. Вона також уключає й економічну безпеку. Причому Ф. Кішіда зобов'язався збільшити оборонні витрати до 43 трлн ієн, що становитиме 2 % ВВП протягом п'яти років, що відповідає стандартам НАТО. Ця мета включає консолідацію бюджетних статей, що стосуються наукових досліджень, інфраструктури й берегової охорони. Хоча деякі реформи були ініційовані ще до приходу Ф. Кішіди до влади, точні механізми їх фінансування, зокрема за рахунок податків, усе ще обговорюються [15]. Незважаючи на це, нова стратегія демонструє значний прогрес у порівнянні з аналогічним документом 2013 р., підготовленим урядом Ш. Абе.

Нова «Стратегія національної безпеки» (2022 р.) відображає суттєвий зсув у підходах Японії щодо оборони, спрямованих на активнішу участь в Альянсі зі США, що має зміцнити загальні оборонні можливості. Російське вторгнення в Україну посилило занепокоєння Токіо щодо можливих змін статус-кво в Індо-Тихоокеанському регіоні, зокрема через амбіції Китаю щодо Тайваню. Загострення відносин Японії з росією, зміцнення стратегічного партнерства між Китаєм і росією, а також швидке просування Північною Кореєю програм зі зброєю масового знищення ще більше ускладнили безпекову ситуацію [14].

Нова стратегія значною мірою обумовлена дисбалансом військових потенціалів у регіоні, що склався останнім часом (рис. 1). Через це Японії стає дедалі складніше покладатися на «парасольку безпеки» з боку США, що стимулює країну до посилення власної оборонної автономії.

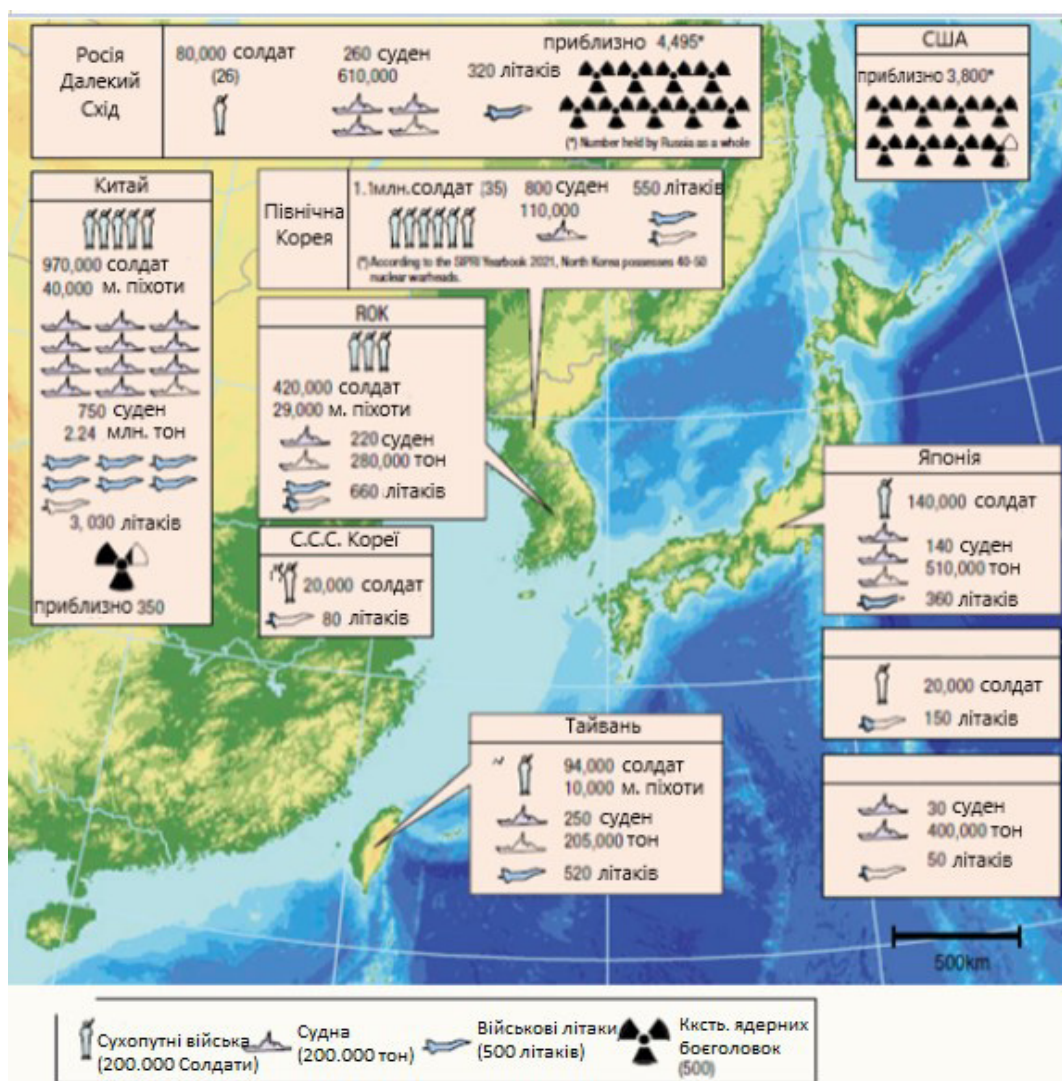


Рис. 1. Співвідношення військових ресурсів у регіоні Східної Азії станом на 2023 р.*

*Побудовано за: [6, р. 33].

Ключові зміни, передбачені новою «Стратегією національної безпеки» (NSS), включають:

- подвоєння оборонного бюджету протягом п’яти років;
- здобуття спроможностей для контрудару;
- розширення потенціалу в нових сферах, таких як космічна галузь;
- формування Постійного об’єднаного штабу з метою координації командування збройними силами;
- стратегічну увагу до південно-західних островів Японії, які найбільше під загрозою через можливий конфлікт навколо Тайваню;
- підвищення обороноздатності та готовності країни до участі у військових діях [14].

До кінця 2022 р. адміністрація Ф. Кішиди переглянула «Стратегію національної оборони» (NDS) і «Програму розбудови оборони», зосередивши зусилля на посиленні оборонних можливостей Японії та поглибленні міжнародного співробітництва у сфері безпеки [17].

Однією з ключових ініціатив, закріплених у «Новій стратегії національної безпеки Японії» 2022 р., є намір розвивати «всеосяжну національну силу». Це поняття охоплює дипломатичні, оборонні, економічні, технологічні та розвідувальні спроможності країни, відображаючи комплексний підхід до викликів безпеці. Такий підхід є значним кроком уперед у порівнянні з NSS 2013 р., коли вперше застосовано міжурядовий підхід до питань національної безпеки, але з фокусом переважно на дипломатичних та оборонних аспектах.

Головною зміною стратегії 2022 р. стало зобов'язання уряду посилити обороноздатність країни до безпрецедентного рівня, аби Японія могла нести «основну відповідальність» за свій захист у разі вторгнення. Це є серйозним відходом від «доктрини Йошіда», яка традиційно поклядалася на гарантії безпеки з боку США. Новий підхід також підкреслює зростаючу роль Японії в американо-японському альянсі, а також у забезпеченні безпеки регіону, особливо в умовах можливого конфлікту, наприклад навколо Тайваню [20].

Міністр оборони Я. Хамада обґрунтував необхідність перегляду стратегії національної безпеки Японії, наводячи, як приклад, ситуацію в Україні. Він зазначив, що «Україна не мала достатніх оборонних можливостей, не мала союзників або ядерного захисту [...] Вона не змогла стримати росію, яка володіла величезним військовим арсеналом і чіткими намірами для вторгнення» [9]. Я. Хамада підкреслив, що міжнародне співтовариство прагне підтримувати ті країни, які демонструють здатність до самооборони: «Ми маємо показати волю та здатність захищати нашу націю» [9].

«Національна стратегія оборони Японії» (2022 р.) враховує досвід російсько-української війни та ставить за мету підготовку до «нових способів ведення війни» [13]. У рамках цього уряд зосередив свої зусилля на поступовій модернізації Сил самооборони в семи ключових напрямках:

- підвищення загальної обороноздатності країни;
- створення комплексної системи протиповітряної оборони (IAMD) для протидії ракетним та авіаційним загрозам;
- розвиток безпілотних технологій;
- посилення радіоелектронної безпеки (РЕБ);
- покращення можливостей мобільного розгортання військ та захисту цивільного населення;

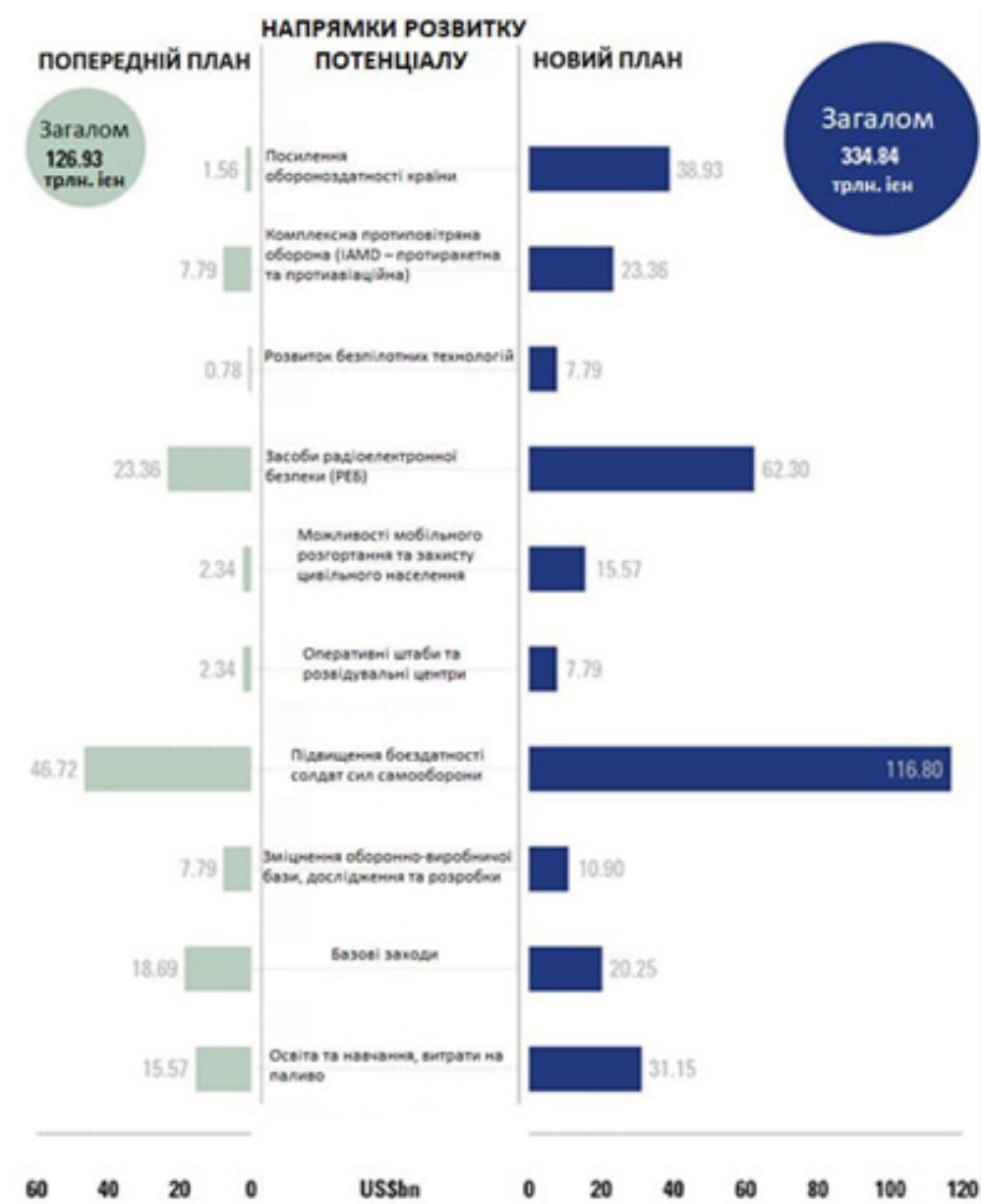


Рис. 2. Програма розвитку оборони Японської Держави, 2022 р.*
*Побудовано за: [6].

- зміцнення оперативних штабів і розвідувальних центрів;
- підвищення боєздатності підрозділів Сил самооборони [13].

Ці зміни відображають прагнення Японії адаптувати свою оборонну стратегію до сучасних викликів і підготуватися до нових загроз (рис. 2).

Нова безпекова стратегія Японії підкреслює важливу роль космосу для збору інформації, комунікацій і здійснення контрударів. Водночас вона передбачає значне збільшення чисельності персоналу в підрозділах, пов'язаних із кібербезпекою, зокрема в Командуванні кібероборони (JSDF). До 2027 р. планується збільшити кількість співробітників з 800 до майже 4000, що має посилити захист критичних мереж. Крім того, до

кінця фінансового 2027 р. загальна кількість осіб, задіяних у кіберсфері в Міністерстві оборони та JSDF, має зрости до 20 000 осіб [20].

«Національна стратегія безпеки» (2022 р.) також акцентує на необхідності посилення кібербезпеки країни через перегляд національних підходів. Одним із найінноваційніших заходів є запровадження «активного кіберзахисту», що дає змогу державним органам, включаючи JSDF, здійснювати обмежені наступальні дії, такі як проникнення та нейтралізація серверів зловмисників до можливих атак на японські мережі. Це має стратегічне значення, оскільки поточні недоліки кіберзахисту Японії ускладнюють співпрацю у сфері безпеки зі США й іншими партнерами. Крім того, стратегія передбачає реструктуризацію Національного центру готовності до інцидентів і стратегії кібербезпеки (NISC), із метою створення нової централізованої організації для впровадження політики кібербезпеки [16].

Японія розглядає кібербезпеку як перспективну сферу співпраці з Україною [1]. Важливим кроком до реалізації стратегічного партнерства є угода про захист інформації, яка передбачає надійний захист секретної інформації обох країн відповідно до національного законодавства. Це дасть змогу Токіо та Києву оперативно обмінюватися важливою інформацією для забезпечення безпеки. У квітні 2024 р. посол Японії в Україні К. Мацуда оголосив про початок переговорів щодо укладення цієї угоди. Японія раніше підписала подібні угоди лише з НАТО та вісьмома країнами, включаючи Австралію, Велику Британію, Індію, Італію, Німеччину, Південну Корею, США та Францію. Отже, Україна може стати ще одним ключовим партнером Японії у сфері інформаційної безпеки [2].

Адміністрація Ф. Кішиди зобов'язалася подвоїти витрати на оборону до 2 % ВВП, інвестуючи 43 трлн ієн (325 млрд дол. США) для створення «фундаментально зміцненого оборонного потенціалу» Японії на період із 2023–2024 до 2027–2028 фінансових років. Це є історичним кроком, оскільки Японія дотримувалася межі витрат на оборону в 1 % ВВП, запровадженої урядом Т. Мікі ще в 1976 р. Якщо ці плани будуть реалізовані, оборонний бюджет Японії стане третім у світі після США й Китаю [20].

Однак реалізація реформ у сфері оборони та безпеки стикається з кількома серйозними проблемами. По-перше, Японія має подолати брак фінансування, робочої сили та технологічних можливостей у сфері оборони. Для цього адміністрація Ф. Кішиди планує підвищити податки, але досягнення політичного консенсусу щодо таких заходів залишається складним завданням.

Нестача особового складу Сил самооборони Японії є ще однією серйозною проблемою для уряду. Токіо планує збільшити кількість особового складу з 247 тис. до 300 тис. військовослужбовців, але стикається з труднощами у наборі нових кадрів. Цю ситуацію ускладнює старіння населення країни та його скорочення. Для часткового розв'язання цієї проблеми Японія прагне прискорити інвестиції в розробку та використання безпілотних технологій у морському, повітряному та наземному секторах, що може допомогти компенсувати нестачу персоналу. Однак для цього також потрібні кваліфіковані кадри, які здатні працювати з новими технологіями [20].

Протягом десятиліть Японія намагалася зміцнити свої зв'язки з НАТО, і прем'єр-міністр Ф. Кішіда узгодив японське стратегічне бачення «вільного та відкритого Індо-Тихоокеанського регіону» з перспективою безпеки НАТО. Це включає інтеграцію регіональних структур безпеки, таких як ініціатива QUAD та нова структура AUKUS, з альянсом НАТО [12]. Ф. Кішіда активно працював над зміцненням співпраці з НАТО, беручи участь у самітах альянсу у 2022 та 2023 рр. Міністр закордонних справ Х. Йосімаса також представляв Японію на зустрічах міністрів закордонних справ країн НАТО у квітні 2022 і 2023 рр., що свідчить про зростаючу важливість цієї співпраці для Токіо.

Візит Генерального секретаря НАТО Є. Столтенберга до Японії й Південної Кореї на початку 2023 р. підкреслив важливість глобального підходу до безпеки, особливо в умовах російської агресії. Є. Столтенберг акцентував, що війна в Україні є не лише європейською кризою, а й викликом світовому порядку, що не залишає без уваги Пекін [11]. Це свідчить про те, що Японія та Південна Корея прагнуть активізувати свої зв'язки з НАТО, що підтверджує їх готовність до спільної роботи у сфері безпеки.

Під час Вільнюського саміту НАТО у 2023 р. основною темою стала підтримка оборони України та розширення співпраці між НАТО й країнами Азійсько-Тихоокеанського регіону. Обговорювалися питання поглиблення партнерства з Японією, Південною Кореєю, Австралією та Новою Зеландією в рамках Індивідуально орієнтованої програми партнерства (ІТТР). Прем'єр-міністр Ф. Кішіда підкреслив нерозривний зв'язок безпеки в Європі та Індо-Тихоокеанському регіоні, а Є. Столтенберг назвав Японію найближчим союзником НАТО [8]. Такі заяви свідчать про зростання стратегічної важливості Японії в контексті глобальної безпеки та ймовірність створення Офісу зв'язку НАТО в Токіо, що стане ще одним кроком до зміцнення партнерства між Японією та НАТО.

Дійсно, співпраця між НАТО і Японією є складним процесом, обмеженим геополітичними реаліями. Під час зустрічі обговорення поглиблення співпраці не стали можливими через побоювання Франції, яка висловила занепокоєння щодо потенційних наслідків для відносин із Китаєм. Це відображає більш широкий контекст, у якому держави намагаються зміцнити свої оборонні можливості без ескалації напруженості з Пекіном.

Вірогідність безпосередньої участі НАТО в індо-тихоокеанських конфліктах або військового втручання Японії в європейські зони бойових дій залишається низькою через необхідність зберегти стратегічний баланс. Обидві сторони, утім, прагнуть покращити зв'язки, зміцнюючи сили стримування й співпрацю в безпеці, щоб не викликати нових напруженостей, особливо з Китаєм.

Отже, стратегічне партнерство між Японією та НАТО ґрунтується на бажанні забезпечити стабільність у регіоні, одночасно уникаючи дій, які можуть спровокувати негативну реакцію з боку Китаю. Ця обережність є важливим аспектом сучасної зовнішньої політики Японії, що сприяє розвитку обережного, але активного підходу до міжнародної безпеки.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Отже, безпекова політика уряду Ф. Кішіди завершила епоху так званої «доктрини Йошіда», яка передбачала, що Японія значною мірою покладається на США для своєї оборони, фокусуючись при цьому на економічному розвитку та внутрішній політиці. Якщо реформи, викладені в новій «Національній стратегії безпеки», будуть успішно реалізовані, оборонні можливості Японії значно зростуть. Стратегічні комунікації з НАТО та іншими оборонними союзами стали важливою складовою частиною її безпекової політики, що зумовлено уроками, винесеними з російсько-української війни. Підвищення обороноздатності Японії й нарощування її військової потужності відкриває нові можливості для співпраці між Україною та Японією у сфері безпеки.

Прихід до влади 1 жовтня 2024 р. нового прем'єра Ш. Ішіби, можливо, внесе певні корективи в політичний курс країни, але, очевидно, вони не матимуть кардинального характеру. Новий прем'єр-міністр Японії заявив про свій намір дотримуватися курсу уряду Ф. Кішіди. Також відзначимо, що новий прем'єр протягом 2007–2008 рр. був міністром оборони, тому в цій сфері він має вже певний досвід роботи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Глуховський, М. Посол Сергій Корсунський: Японці стали на наш бік, коли побачили, що росіяни брешуть. *Главком*: сайт. URL: <https://glavcom.ua/longreads/posol-serhij-korsunskij-japontsi-stali-na-nash-bik-koli-pobachili-shcho-rosijani-brekha-li-978003.html> (дата звернення: 04.09.2024).
2. Моренчук, А. А. (2024). Безпекові аспекти міжнародних відносин України та Японської Держави в контексті російсько-української війни. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Луцьк, сайт. URL: <https://www.uacademic.info/ua/document/0824U002890> (дата звернення: 04.09.2024).
3. Хома, Н. (2023). Зміни у політиці безпеки та оборони Японії 2022–2023 рр.: аналіз змісту та чинників. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*, № 1 (15), с. 252–273. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/298> (дата звернення: 04.09.2024).
4. Японський посол анонсував початок переговорів про укладання угоди з Україною про захист інформації, 9 квіт. 2024. *Укрінформ*: сайт. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3701468-aponskij-posol-anonsuvav-pocatok-peregovoriv-pro-ukladanna-ugodi-z-ukrainou-pro-zahist-informacii.html> (дата звернення: 04.09.2024).
5. Act on Cooperation with United Nations Peacekeeping Operations and Other Operations (Act № 79 of 1992). *Japanese Law Translation*. URL: <https://www.japanese-lawtranslation.go.jp/en/laws/view/3529/en> (дата звернення: 04.09.2024).
6. Defense of Japan, 2023. *Japan Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2023/DOJ2023_EN_Full.pdf (дата звернення: 04.09.2024).
7. Defense Programs and Budget of Japan. Overview of FY2022 Budget Request. *Japan Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/en/d_act/d_budget/pdf/220330a.pdf. (дата звернення: 04.09.2024).
8. Dominquez, G. (2023). Japan and NATO Usher in New Era of Cooperation Amid China Concerns, July 12. *Japan Times*. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/07/12/national/politics-diplomacy/japan-nato-new-cooperation-agreement/> (дата звернення: 04.09.2024).
9. How the war in Ukraine has spurred Japan's defense overhaul. February 24, 2023. *The Asahi Shimbun*. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14847326>. (дата звернення: 04.09.2024).
10. Japan Plans Missile Defense System – 2003-09-25, October 29, 2009. *Voanews*. URL: <https://www.voanews.com/a/a-13-a-2003-09-25-15-japan-67323117/381938.html> (дата звернення: 04.09.2024).
11. Joint press point by NATO Secretary General Jens Stoltenberg with Prime Minister Fumio Kishida, 31 Jan. 2023, NATO. *North Atlantic Treaty Organization*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_210901.htm. (дата звернення: 04.09.2024).
12. Karube, T. (2023). Japan Boosts Cooperation with NATO, Aid for Ukraine. July 13. *Kyodo News*. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2023/07/73648904bed6-breaking-news-no-other-partner-is-closer-to-nato-than-japan-nato-chief.html> (дата звернення: 04.09.2024).
13. National Defense Strategy, December 16, 2022. *Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/strategy/pdf/strategy_en.pdf (дата звернення: 04.09.2024).

14. National Security Strategy of Japan, December, 2022. *Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/pdf/security_strategy_en.pdf (дата звернення: 04.09.2024).
15. O'Shea, P., Maslow, S. (2024). Rethinking change in Japan's security policy: punctuated equilibrium theory and Japan's response to the Russian invasion of Ukraine, 31 Jan., *Taylor&Francis Online*. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/1442872.2024.2309218> (дата звернення: 04.09.2024).
16. Sakaki, A. (2023). A New Course for Japan's Security Policy: The Historic Decision on Military Armament. *SWP Stiftung Wissenschaft und Politik Comment*, № 13, Econstor. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/269242/1/1838174702.pdf>. (дата звернення: 04.09.2024).
17. Six months into the job, Kishida is rewriting Abe's Russia playbook. April 4, 2022, *The Asahi Shimbun*. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14589952> (дата звернення: 04.09.2024).
18. Sugita, Y. (2016). The Yoshida Doctrine as a Myth. *The Japanese Journal of American Studies*, No 27, p. 123–143. URL: https://www.jaas.gr.jp/jjas/pdf/2016/06_SUGIYAMA.pdf (дата звернення: 04.09.2024).
19. The Anti-Terrorism Special Measures Law, October 2001. *Tentative English Summary*. URL: https://japan.kantei.go.jp/policy/2001/anti-terrorism/1029terohougaiyou_e.html (дата звернення: 04.09.2024).
20. Ward R., Koshino, Y. (2023). Japan Steps UP: Security and Defence Policy Under Kishida. Asia-Pacific Regional Security Assessment. Key developments and trends. The International Institute For Strategic Studies (IISS). *Taylor&Francis*, p. 116–137. IISS. Facts. Analysis. Influence. URL: <https://www.iiss.org/publications/strategic-dossiers/asia-pacific-regional-security-assessment-2023/aprsa-chapter-5/> (дата звернення: 04.09.2024).

REFERENCES

1. Hlukhovskiy, M. Posol Serhii Korsunskiy: Yaponski staly na nash bik, koly pobachyly, shcho rosiiany breshut. *Hlavkom*: sait. URL: <https://glavcom.ua/longreads/posol-serhij-korsunskij-japontsi-stali-na-nash-bik-koli-pobachili-shcho-rosijani-brekhali-978003.html>.
2. Morenchuk, A. A. (2024). Bezpekovi aspekty mizhnarodnykh vidnosyn Ukrainy ta Yaponskoi Derzhavy v konteksti rosiisko-ukrainskoi viiny. Dysertatsiia na zdobuttia stupenia doktora filosofii. Lutsk. URL: <https://www.uacademic.info/ua/document/0824U002890>.
3. Khoma, N. (2023). Zminy u politytsi bezpeky ta oborony Yaponii 2022–2023 rr.: analiz zmistu ta chynnykiv. *Mizhnarodni vidnosyny, suspilni komunikatsii ta rehionalni studii*, № 1 (15), p. 252–273. URL: <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint/article/view/298>.
4. Yaponskyi posol anonsuvav pochatok perehovoriv pro ukladannia uhody z Ukrainoiu pro zakhyst informatsii? 9 kvitnia 2024. *Ukrinform*: sait. <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3701468-aponskij-posol-anonsuvav-pochatok-peregovoriv-pro-ukladanna-ugodi-z-ukrainou-pro-zahist-informacii.html>.
5. Act on Cooperation with United Nations Peacekeeping Operations and Other Operations (Act № 79 of 1992). *Japanese Law Translation*. URL: <https://www.japaneselawtranslation.go.jp/en/laws/view/3529/en>.

6. Defense of Japan, 2023. *Japan Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/en/publ/w_paper/wp2023/DOJ2023_EN_Full.pdf
7. Defense Programs and Budget of Japan. Overview of FY2022 Budget Request. *Japan Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/en/d_act/d_budget/pdf/220330a.pdf.
8. Dominquez G. Japan and NATO Usher in New Era of Cooperation Amid China Concerns. July 12. *Japan Times*. URL: <https://www.japantimes.co.jp/news/2023/07/12/national/politics-diplomacy/japan-nato-new-cooperation-agreement/>.
9. How the war in Ukraine has spurred Japan's defense overhaul? February 24, 2023. *The Asahi Shimbun*. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14847326>.
10. Japan Plans Missile Defense System – 2003-09-25? October 29, 2009. *Voanews*. URL: <https://www.voanews.com/a/a-13-a-2003-09-25-15-japan-67323117/381938.html>.
11. Joint press point by NATO Secretary General Jens Stoltenberg with Prime Minister Fumio Kishida. 31 Jan. 2023. NATO. *North Atlantic Treaty Organization*. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/opinions_210901.htm.
12. Karube, T. (2023). Japan Boosts Cooperation with NATO, Aid for Ukraine. July 13. *Kyodo News*. URL: <https://english.kyodonews.net/news/2023/07/73648904bed6-breaking-news-no-other-partner-is-closer-to-nato-than-japan-nato-chief.html>.
13. National Defense Strategy. December 16, 2022. *Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/strategy/pdf/strategy_en.pdf.
14. National Security Strategy of Japan. December, 2022. *Ministry of Defense*. URL: https://www.mod.go.jp/j/policy/agenda/guideline/pdf/security_strategy_en.pdf.
15. O'Shea, P., Maslow, S. (2024). Rethinking change in Japan's security policy: punctuated equilibrium theory and Japan's response to the Russian invasion of Ukraine. 31 Jan. *Taylor&Francis Online*. URL: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/01442872.2024.2309218>.
16. Sakaki, A. (2023). A New Course for Japan's Security Policy: The Historic Decision on Military Armament. *SWP Stiftung Wissenschaft und Politik Comment*, № 13, Econstor. URL: <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/269242/1/1838174702.pdf>.
17. Six months into the job, Kishida is rewriting Abe's Russia playbook. April 4, 2022. *The Asahi Shimbun*. URL: <https://www.asahi.com/ajw/articles/14589952>.
18. Sugita, Y. (2016). The Yoshida Doctrine as a Myth. *The Japanese Journal of American Studies*, No 27, p. 123–143. URL: https://www.jaas.gr.jp/jjas/pdf/2016/06_SUGIYA-MA.pdf.
19. The Anti-Terrorism Special Measures Law. October 2001. *Tentative English Summary*. URL: https://japan.kantei.go.jp/policy/2001/anti-terrorism/1029terohougaiyou_e.html.
20. Ward, R., Koshino, Y. (2023). Japan Steps UP: Security and Defence Policy Under Kishida. *Asia-Pacific Regional Security Assessment. Key developments and trends. 2023. The International Institute For Strategic Studies (IISS). Taylor&Francis*, p. 116–137. IISS. Facts. Analysis. Influence. URL: <https://www.iiss.org/publications/strategic-dossiers/asia-pacific-regional-security-assessment-2023/aprsa-chapter-5/>.

Матеріал надійшов до редакції 04.09.2024 р.